

Persbericht

van het EU-drugsagentschap in Lissabon

EUROPEES DRUGSRAPPORT 2019: HIGHLIGHTS

Inbeslagnames van cocaïne op recordniveau in een concurrerende drugsmarkt

(6.6.2019, LISSABON — **EMBARGO 11:30 CET/10:30 WEST/Lissabon**) Europa ziet tekenen van een toename van de beschikbaarheid van cocaïne. De inbeslagnames van deze drug bereiken recordniveaus. Dit staat in het **Europees Drugsrapport 2019: Trends en ontwikkelingen**, dat het **EU-drugsagentschap (EMCDDA)** vandaag in Brussel heeft gepubliceerd ⁽¹⁾. In zijn jaarlijkse overzicht beschrijft het Agentschap ook de uitdagingen in verband met heroïne en nieuwe synthetische opioïden, de laatste ontwikkelingen op de cannabismarkt, de groeiende rol van Europa in de productie van synthetische drugs en het gebruik van digitale technologieën om gezondheidsvoordelen te bewerkstelligen op het gebied van drugs.

Dimitris Avramopoulos, Europees commissaris voor Migratie, Binnenlandse Zaken en Burgerschap:

"Het verslag van vandaag toont de complexe aard van het Europese drugsfenomeen aan. Drugs blijven een voortdurend evoluerende, veelzijdige bedreiging voor onze samenlevingen, die het leven van miljoenen burgers over de hele wereld beïnvloedt. We hebben een meer gecoördineerde aanpak nodig die zowel vraag als aanbod aanpakt. Onze inspanningen werpen hun vruchten af met onze nieuwe regels om psychoactieve stoffen te verbieden en onze versterkte samenwerking met internationale partners. Maar we moeten ook kijken naar de rol van de digitalisering op de drugsmarkt. We hebben geen tijd te verliezen. We moeten gecoördineerd zijn op nationaal, Europees en internationaal niveau. Samen met ons EU-drugsagentschap zullen wij in dit verband een leidende rol blijven spelen."

In het rapport van het **EMCDDA** wordt gewezen op de aanhoudende hoge beschikbaarheid van de meeste illegale stoffen. Uit de meest recente gegevens blijkt dat in Europa (EU-28, Turkije en Noorwegen) jaarlijks meer dan 1 miljoen inbeslagnames van illegale drugs worden gemeld. Ongeveer 96 miljoen volwassenen in de EU (15-64 jaar) hebben wel eens een illegale drug geprobeerd en naar schatting worden elk jaar 1,2 miljoen mensen behandeld voor problemen met het gebruik van illegale drugs (EU-28). In 2018 werden 55 nieuwe psychoactieve stoffen voor het eerst in de EU aangetroffen. Het totale aantal stoffen dat door het Agentschap gemonitord wordt, komt daarmee op 730.

Alexis Goosdeel, directeur van het EMCDDA: "De uitdagingen waarmee we op het gebied van drugs worden geconfronteerd, blijven toenemen. Niet alleen zijn er tekenen van een grotere beschikbaarheid van gevestigde plantaardige drugs zoals cocaïne; we zien ook een evolutie van de markt naar meer synthetische drugs en meer productie van drugs in Europa. Dit blijkt uit problemen die verband houden met het gebruik van zeer krachtige synthetische opioïden, uit nieuwe productietechnieken voor MDMA en amfetamines, en uit recente ontwikkelingen op het gebied van de verwerking van morfine tot heroïne binnen de Europese grenzen."

Cocaïne: inbeslagnames op recordniveau, nieuwe distributiemethoden en bewijs van toenemende gezondheidsproblemen

Uit de meest recente gegevens over cocaïne blijkt dat zowel het aantal inbeslagnames als de hoeveelheid in beslag genomen cocaïne op een recordniveau ligt. In 2017 werden in de EU meer dan 104 000 inbeslagnames van cocaïne gemeld (98 000 in 2016), met een totaalgewicht van 140,4 ton, wat bijna het dubbele is van de in 2016 in beslag genomen hoeveelheid (70,9 ton) (figuur 1.6). De detailhandelsprijs van

cocaïne bleef stabiel, maar de zuiverheid ervan bij de straatverkoop bereikte in 2017 haar hoogste niveau in tien jaar (infografiek, blz. 26). Cocaïne komt Europa binnen langs verschillende wegen en op verschillende manieren, maar de groei van de handel in grote hoeveelheden waarbij gebruikgemaakt wordt van zeecontainers valt op en vormt een grote uitdaging.

Er zijn aanwijzingen dat het gebruik van sociale media, darknet-marktplaatsen en versleutelingstechnieken een steeds grotere rol spelen bij kleinere groepen en individuen om zich met drugs bezig te kunnen houden. Als we naar de cocaïnemarkt kijken, is ondernemerschap terug te vinden in innovatieve distributiemethoden. Een voorbeeld is het bestaan van "callcenters" voor cocaïne, met koeriers die snel en flexibel leveren. Dergelijke methoden – die wijzen op een mogelijke "uberisering" van de cocaïnehandel ⁽²⁾ – zijn een aanwijzing voor een concurrerende markt waarin verkopers elkaar beconcurreren door het aanbieden van aanvullende diensten buiten het product zelf.

Cocaïne is het meest gebruikte illegale stimulerende middel in de EU: zo'n 2,6 miljoen jongvolwassenen (15-34 jaar) hebben het afgelopen jaar cocaïne gebruikt (raming 2017). Uit een recente studie naar drugsresiduen in gemeentelijk afvalwater blijkt dat tussen 2017 en 2018 in 22 van de 38 steden met gegevens over deze periode sprake was van een toename van de cocaïnemetabolieten, hetgeen de opwaartse trend bevestigt die ook in 2017 werd gemeld. In 2018 werden de hoogste gestandaardiseerde residuen per 1 000 mensen per dag geregistreerd in steden in **België, Spanje, Nederland** en het **Verenigd Koninkrijk**. Recente gegevens laten een toename in sommige steden in **Oost-Europa** zien, zij het vanaf een laag niveau (figuur 2.4).

Er zijn tekenen dat de toename van het cocaïneaanbod gepaard gaat met meer meldingen van gezondheidsproblemen. Uit de meest recente ramingen blijkt dat ongeveer 73 000 cliënten in verband met cocaïne gerelateerde problemen zich nu voor een gespecialiseerde behandeling hebben gemeld. Bijzonder zorgwekkend is dat 11 000 van hen in behandeling gingen voor problemen in verband met crack, een bijzonder schadelijke vorm van cocaïne. Het aantal "nieuwe" cliënten die voor het eerst behandeling voor een cocaïne probleem nodig hadden, is tussen 2014 en 2017 met 37 % gestegen, wat erop wijst dat de behoefte aan behandeling toeneemt. Cocaïne was ook de illegale drug die in 2017 het meest werd gemeld bij drugsgerelateerde spoedgevallen in ziekenhuizen. Deze werden geregistreerd via een netwerk van 26 ziekenhuizen met een sentinelfunctie in 18 Europese landen (Euro-DEN Plus) (figuur 3.8).

Heroïne: aanwijzingen voor marktwijzigingen

Heroïne is in Europa nog steeds de meest voorkomende illegale opioïde op de drugsmarkt en draagt in hoge mate bij aan de drugsgerelateerde gezondheids- en sociale kosten. De hoeveelheid heroïne die in de EU in beslag werd genomen, steeg in 2017 met meer dan een ton tot 5,4 ton. Bovendien werd in Turkije 17,4 ton in beslag genomen (waarvan een deel bestemd was voor de EU-markt). Een zorgwekkende ontwikkeling is dat in 2017 in de EU 81 ton chemische azijnzuuranhydride, een precursor van heroïne, in beslag werd genomen, terwijl 243 ton van deze stof werd onderschept vóór de levering ervan (tabel 1.2). Daarnaast zijn de laatste jaren in EU-landen (**Bulgarije, Tsjechië, Spanje** en **Nederland**) laboratoria ontdekt die heroïne uit morfine produceren met gebruikmaking van deze precursor. De zuiverheid van heroïne is nog steeds hoog en de detailhandelsprijs relatief laag (na een daling in de afgelopen tien jaar) (infografiek, blz. 24).

Europa wil virale hepatitis als een bedreiging van de volksgezondheid bestrijden overeenkomstig de mondiale **agenda voor duurzame ontwikkeling 2030**. Om deze doelstelling te bereiken is het van essentieel belang dat mensen die heroïne of een andere drug injecteren, een betere toegang krijgen tot preventie, tests en behandeling voor HBV en HCV, want deze mensen hebben het meest te lijden onder deze ziekten en lopen het grootste risico op besmetting. In het rapport van het **EMCDDA** wordt gewezen op de noodzaak om maatregelen om virale hepatitis aan te pakken op te drijven en dit voornamelijk in delen van **Oost-Europa**.

Nieuwe synthetische opioïden: een groeiende bezorgdheid

De huidige opioïdenepidemie in de **Verenigde Staten** en **Canada** wordt grotendeels veroorzaakt door het gebruik van synthetische opioïden, met name fentanyl en derivaten daarvan. Hoewel deze stoffen momenteel slechts een klein deel van de drugsmarkt in **Europa** uitmaken, zijn ze een groeiende bron van bezorgdheid aangezien het gebruik ervan in verband wordt gebracht met vergiftigingen en sterfgevallen. In 2018 werden in Europa elf nieuwe synthetische opioïden aangetroffen, gewoonlijk in de vorm van poeders, tabletten en

vloeistoffen. Aangezien slechts zeer kleine hoeveelheden nodig zijn om vele duizenden doseringen te produceren, kunnen deze substanties eenvoudig verborgen en vervoerd worden. Dit vormt bijgevolg een bijkomende uitdaging voor de rechtshandhaving en de douane.

Fentanylderivaten vormen het grootste deel van de 49 nieuwe synthetische opioïden die door het **EMCDDA** worden gemonitord. Zes fentanylderivaten werden in 2018 voor het eerst in Europa aangetroffen (34 sinds 2009). Volgens de meest recente gegevens waren deze zeer krachtige drugs goed voor 70 % van alle inbeslagnames van de nieuwe synthetische opioïden (figuur 1.12). Er zijn meer dan 300 inbeslagnames van carfentanil gemeld, dat een van de krachtigste drugs in deze familie is. In totaal werd in de EU ook 4,5 kg van een precursor voor de vervaardiging van fentanylderivaten (*N*-phenethyl-4-piperidone) in beslag genomen (tabel 1.2).

Uit gegevens van de monitoring van behandelingen voor problemen met het gebruik van drugs blijkt dat één op de vijf cliënten (22 %) die zich voor een behandeling melden in verband met een opioïdengerelateerd probleem, nu een legale of illegale synthetische opioïde in plaats van heroïne noemt als hun belangrijkste probleemdrug (figuur 2.13). Dit wijst erop dat nu ook geneesmiddelen die opioïden bevatten een steeds belangrijker rol spelen in het Europese drugsprobleem.

Cannabis: nieuwe ontwikkelingen voor de meest gevestigde drug in Europa

Cannabis blijft de meest gebruikte illegale drug in Europa. Dit blijkt uit gegevens over prevalentie, inbeslagnames en nieuwe aanvragen voor behandeling. Naar schatting hebben zo'n 17,5 miljoen jonge Europeanen (15-34 jaar) in het afgelopen jaar cannabis gebruikt (EU-28) (raming 2017).

In 2017 meldden de EU-lidstaten 782 000 inbeslagnames van cannabisproducten (marihuana, hasj, planten en olie), waardoor het de meest in beslag genomen drug van Europa is. De hoeveelheid in beslag genomen hasj bedraagt meer dan het dubbele van die van marihuana (466 versus 209 ton). Uit een recente studie van het **EMCDDA** ⁽³⁾ blijkt dat het typische tetrahydrocannabinolgehalte (THC) ⁽⁴⁾ van marihuana en hasj in het afgelopen decennium is verdubbeld, wat aanleiding geeft tot bezorgdheid over mogelijke schadelijke gevolgen. In het geval van hasj is een van de oorzaken van de toegenomen gemiddelde werkzame stof waarschijnlijk de invoering van zeer krachtige planten en nieuwe productietechnieken in **Marokko**, de belangrijkste producent van hasj voor de EU-markt.

Naar schatting gebruikt ongeveer 1 % van de volwassenen (15-64 jaar) in de EU dagelijks of bijna dagelijks cannabis. In 2017 meldden zich ongeveer 155 000 mensen in Europa voor behandeling van problemen in verband met deze drug; ongeveer 83 000 van hen deden dit voor het eerst (infografiek, blz. 44). Cannabis is momenteel de stof die door nieuwkomers in de gespecialiseerde hulpverlening het vaakst wordt genoemd als hoofdreden om de hulpverlening te raadplegen.

Cannabis: nieuwe producten vergroten de uitdagingen op een complex beleidsterrein

De ontwikkeling van legale recreatieve cannabismarkten buiten de EU stimuleert de innovatie op het gebied van productontwikkeling (bv. e-vloeistoffen, eetbare producten en concentraten). Sommige van deze producten verschijnen nu ook op de Europese markt, waar zij een nieuwe uitdaging vormen voor de opsporing en controle van drugs.

Cannabis bevat veel verschillende chemische stoffen, waarvan tetrahydrocannabinol (THC) en cannabidiol (CBD) de bekendste zijn. Een voorbeeld van de snelle ontwikkelingen op de cannabismarkt is het verschijnen van producten met een laag THC-gehalte die in sommige EU-landen worden verkocht in gespecialiseerde- of natuurvoedingswinkels ⁽⁵⁾. De verkoop vindt plaats op basis van de bewering dat deze producten minder dan 0,2 % of 0,3 % THC bevatten en dus weinig of geen psychoactief effect hebben zodat ze niet onder de bestaande drugsbestrijdingswetgeving vallen. Soms wordt het CBD-gehalte van de producten benadrukt, met de bewering dat deze stof gunstige eigenschappen kan hebben. Er is nu een heel scala van producten beschikbaar, waaronder planten, rookmengsels, tabletten, lotions en crèmes. Dit zorgt voor problemen op regelgevingsgebied: sommige landen onderwerpen de verkoop van producten met een laag THC-gehalte aan strafrechtelijke sancties, terwijl andere landen de mogelijkheid bieden om ze zonder vergunning in de handel te brengen.

De groeiende rol van Europa bij de productie van synthetische drugs

De productie van synthetische drugs in Europa lijkt "toe te nemen, zich te diversifiëren en innovatiever te worden", aldus het rapport. Er worden nieuwe stoffen gebruikt om de chemische stoffen te maken die nodig zijn voor de productie van synthetische drugs. Het doel hiervan is opsporing te vermijden, maar het brengt ook een complexere verwerking mee (die kan leiden tot meer gevaarlijke afvalstoffen). Dit komt tot uiting in een toename van de inbeslagnames van alternatieve precursoren, zowel voor MDMA als amfetamine en methamfetamine. Volgens de meest recente gegevens zijn de inbeslagnames van APAA en glycidylderivaten van PMK beide toegenomen (tabel 1.2).

In 2017 zijn in de EU 21 MDMA-laboratoria ontmanteld, tegenover 11 in 2016, allemaal in **Nederland**. Er werd melding gemaakt van het dumpen van chemisch afval in **België**, wat op de productie van MDMA wees. Uit de meest recente gegevens blijkt dat de hoeveelheid MDMA in "ecstasy"-tabletten in 2017 het hoogste punt in tien jaar heeft bereikt. Het **EMCDDA** meldt dat in 2017 in de EU naar schatting 6,6 miljoen MDMA-tabletten in beslag zijn genomen, het hoogste aantal sinds 2007. Uit de monitoring van informatie uit open bronnen en darknet-activiteiten blijkt dat Europa een belangrijke rol speelt in het wereldwijde aanbod van MDMA. Ook de inbeslagnames in de buurlanden van de EU duiden hierop. **Turkije** heeft dat jaar meer MDMA-tabletten (8,6 miljoen) en meer amfetamine (6,6 ton) in beslag genomen dan alle EU-lidstaten samen. Bovendien heeft het een uitzonderlijk groot volume (658 kg) methamfetamine in beslag genomen, bijna even veel als het in beslag genomen totaal in de EU (662 kg).

De zuiverheid van methamfetamine en amfetamine is hoger dan tien jaar geleden. In 2017 werden in de EU 0,7 ton methamfetamine en 6,4 ton amfetamine in beslag genomen. De productie van methamfetamine is geconcentreerd in **Tsjechië** en de grensgebieden van de buurlanden. Ook in **Nederland** vindt een deel van de productie plaats. Afvalwater en andere gegevens wijzen erop dat het gebruik van methamfetamine, dat over het algemeen laag is en van oudsher geconcentreerd in Tsjechië en Slowakije, nu ook lijkt op te duiken in Cyprus, het oosten van Duitsland, Spanje, Finland en Noorwegen (figuur 2.11). Wat amfetamine betreft, rapporteerden 21 van de 38 steden met afvalwatergegevens voor 2017 en 2018 een toename van de opgespoorde amfetamine (figuur 2.10).

M-gezondheid: geolocatie en virtual reality, nieuwe instrumenten om drugsproblemen aan te pakken

Het wijdverbreide gebruik van mobiele toestellen vandaag betekent dat m-gezondheidsapps (mobiele gezondheidstoepassingen) een enorm potentieel hebben om het bereik van de hulpverlening uit te breiden. Volgens het rapport wordt dit soort nieuwe digitale oplossingen steeds meer gebruikt in drugspreventie, -behandeling en schadebeperkingsinitiatieven.

Het rapport vermeldt een reeks m-gezondheidsapps met verschillende primaire doelen: van de verspreiding van informatie (bv. toegang tot hulpverlening) tot ondersteunende maatregelen (bv. agenda's voor drugsgebruik) en herstel (bv. zelfhulp-apps) (figuur 3.2). Een innovatief voorbeeld is het gebruik van geolocatie om injecterende drugsgebruikers te helpen verdeelpunten voor naalden en spuiten te vinden. Ook het gebruik van virtual reality (hoofdtelefoons) wordt bestudeerd om drugsgerelateerde omgevingen na te bootsen die een hunkering naar drugs opwekken en patiënten helpen weerbaarder te worden. Een groot aantal van de in Europa ontwikkelde m-gezondheidsapps is gericht op het verspreiden van schadebeperkende informatie voor jonge gebruikers, met name feestgangers. Hoewel er nu veel m-gezondheidsapps beschikbaar zijn, is uit een recente studie van het **EMCDDA** gebleken dat deze niet altijd gepaard gaan met solide kwaliteitsnormen, regels voor gegevensbescherming en evaluatiemateriaal ⁽⁶⁾.

De voorzitter van de raad van bestuur van het EMCDDA, Laura d'Arrigo, concludeert: "Het Europees Drugsrapport 2019 komt op een kritiek moment om na te denken over de ontwikkeling van het drugsbeleid aangezien volgend jaar de eindevaluatie van de EU-drugsstrategie (2013-2020) plaatsvindt. In die periode is Europa geconfronteerd met enkele ingrijpende veranderingen in het drugslandschap, waaronder de aanwezigheid van allerlei niet-gecontroleerde stoffen. Het inzicht in de huidige problemen met drugs stelt ons in staat ons voor te bereiden op toekomstige uitdagingen in dit snel veranderende en complexe gebied. Daarom is de rol van het EMCDDA in het verstrekken van op feitenmateriaal gebaseerde analyses van de huidige drugssituatie in Europa cruciaal."

Noten

(¹) Het pakket van het Europees Drugsrapport 2019 is beschikbaar op www.emcdda.europa.eu/edr2019.

De referentieperiode voor alle grafieken, analyses en gegevens in dit rapport is de drugssituatie tot eind 2018. De figuren en grafieken die in dit persbericht worden genoemd, staan in het rapport zelf. Aanvullende cijfers en tabellen zijn terug te vinden in het Statistical Bulletin 2019 (www.emcdda.europa.eu/stats/2019).

(²) Uberisering: het besluit of het proces om de markt voor een dienst te veranderen door een andere manier van kopen of gebruiken te introduceren, met name door gebruikmaking van mobiele technologie (*Collins English Dictionary*).

(³) <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/add.14525>

(⁴) Tetrahydrocannabinol (THC) is grotendeels verantwoordelijk voor de psychoactieve effecten van cannabis.

(⁵) www.emcdda.europa.eu/news/2018/low-thc-cannabis-products-being-sold-in-the-EU%E2%80%93key-legal-issues

(⁶) www.emcdda.europa.eu/publications/emcdda-papers/m-health-applications-for-responding-to-drug-use